

Study Skills of Teacher Candidates

Ümmü Gülsüm DURUKAN

Giresun University, Faculty of Education

Demet BATMAN

Karadeniz Technical University, Institute of Education Sciences

Nevzat YİĞİT

Karadeniz Technical University, Fatih Faculty of Education

Abstract:

In this study, the relationship between the students' study skills, their teaching programs, fields at the university placement exam and academic achievements were analyzed. The study was carried out by one of the survey models called the relational survey model. The sampling of the study was made up 972 teacher candidates who were chosen among all candidates studying in the teacher education programs of an Education Faculty. Survey of Study Habits and Attitudes was used to bring out their study skills and the data was analysed using one way and two way Manova tests in SPSS program. With the data obtained, it was found that the study skills of the teacher candidates revealed the differences according to their program of study and there was a meaningful difference between their study skills and academic achievements. Moreover, it was determined that the teacher candidates had lower and moderate level study skills. Problems that prevent students from studying were also identified. In the light of these results, solutions to overcome these problems are presented.

Keywords: Study skills, academic achievement, teacher candidate.

Inönü University
Journal of the Faculty of Education
Vol 16, No 1, 2015
pp. 63-80
DOI: 10.17679/iuefd.16101104

Submitted : 10.11.2014
Revised : 07.05.2015
Accepted : 24.07.2015

Suggested Citation

Durukan, Ü. G, Batman, D. & Yiğit, N. (2015). Öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıkları. *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 63-80. DOI:10.17679/iuefd.16101104

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The students are required to acquire effective study skills to reach the expected level of success. In order to solve the situation, it must be determined whether the teachers, who play an active role in helping the students acquire study skills, had acquired these habits themselves during their education. Because teachers will teach future generations, their own qualifications in this area become very important. Moreover, the studies were done across a range of faculties which may not take into consideration the programs in a particular faculty. For these reason, this study focuses programs on an education faculty.

Purpose

Within this context, the purpose of the study is to analyze the relationship between the programs the teacher candidates study, the academic fields in these programs and the teacher candidates' academic achievements and study skills.

Method

This research was thought to be compatible with the nature of the survey method and relational survey model. The sampling of the study was chosen randomly among the students of the Education Faculty. Although 1150 candidates were reached, 972 candidates were taken account of in the study because some questionnaires were eliminated. The questionnaire used in the study had two parts. In the first part of the questionnaire, there are questions used to determine socio-demographic qualities of the candidates such as gender, academic success and teaching programs. The second part of the questionnaire is the adapted version of "Study Skills and Attitudes Inventory (SSAI)" in Turkish, developed by Brown and Holtzman in 1967. In the study, Cronbach-Alpha internal reliability coefficient value of the inventory was calculated as 0.84 and it was concluded that the reliability of the inventory is high. The data obtained from the Study Skills and Attitudes Inventory were analysed by one-way and two-way MANOVA tests in SPSS 13.0 packages programme. The significance level was accepted as 0.05 with all the statistical analysis done.

Findings

The results of one-way Manova carried out over the points of SSAI revealed a meaningful difference for the study skills of the candidates at Education Faculty in terms of teaching programs [Wilks Lambda (Λ) = 0.743, $F_{(7, 951)} = 2.96$, $p < .01$]. This finding reveals that the study skills change, depending on the teaching programs. When one-way Manova carried out over the sub-dimensions of SSAI were analysed, there were meaningful differences in the sub-dimensions of inventory such as beginning to study and its sustainability [$F_{(14, 957)} = 6.64$, $p < .05$], studying consciously and participating in the lesson [$F_{(14, 957)} = 1.85$, $p < .05$], taking notes [$F_{(14, 957)} = 1.70$, $p < .05$], doing homework [$F_{(14, 957)} = 3.14$, $p < .05$] and revising [$F_{(14, 957)} = 2.12$, $p < .05$]. There were not meaningful differences for the sub-dimensions of reading skills, techniques and preparation for the exams [$F_{(14, 957)} = 1.64$, $p > .05$] and, benefiting from the library and written-printed materials [$F_{(14, 957)} = 1.50$, $p > .05$].

It was observed that there was not a significant difference between average points of the inventory's sub-dimensions in terms of their fields and academic achievements. The results of two-way Manova carried out over the points of SSAI revealed that the effect of the fields on the students' study skills were statistically meaningful when compared to the sub-dimensions of beginning to study and its sustainability [$F_{(1, 966)} = 4.41$, $p < .05$], taking notes [$F_{(1, 966)} = 5.07$, $p < .05$] and benefiting from the library and written-printed materials [$F_{(1, 966)} = 23.41$, $p < .05$], but it was not meaningful for the other sub-dimensions. The effect of academic achievement on the students' study skills was not statistically meaningful according to the sub-dimensions of benefiting from library and the written-printed materials [$F_{(2, 966)} = 2.05$, $p > .05$], but it was meaningful with all other sub-dimensions.

The studies reveal that most teacher candidates were not able to make a habit of studying at an expected level (Erdamar-Koç, 2010), and they are unaware of study skills (Sırmacı, 2003). Within the context of the study, when the analysis was done over the points obtained from the inventory, it was determined that the study skills of the candidates varied according to their teaching programs. Moreover, it was found that

there was a difference not for all the sub-dimensions of SSAI in terms of the teaching programs but for the sub-dimensions of beginning to study and its sustainability, studying consciously and participation in the lesson, taking notes, doing homework and revising.

Discussion & Conclusion

It was concluded within the context of the statistical tests applied that there was a meaningful relationship between the study skills and academic achievement. In terms of the sub-dimensions of SSAI, a relationship between academic achievement and the sub-dimensions of beginning to study and its sustainability, studying consciously and participation in the lesson, taking notes, doing homework and revising, reading skills, techniques and preparation for the exams was determined. When the studies in the literature were analysed, it was evident that these results were supported (Atılğan, 1998; Yip & Chung, 2005; Tümkaya & Bal, 2006; Nonis & Hudson, 2010). It was determined in the study conducted that the teacher candidates, without depending on the levels they studied, had low and moderate level of study skills.

The problems which prevent students from studying and the solutions generated by the students for these problems must be analysed elaborately. It might be implied for further studies that not only the individual factors which affect the study skills but also cultural and psychological factors must be dealt with so that detailed research about the subject might be carried out. Moreover, it might be suggested that a lesson related to the subject might be implemented in the education programs in order to have the students acquire efficient study skills and the students might benefit from mentoring services beginning from the first levels of education.

Öğretmen Adaylarının Ders Çalışma Alışkanlıkları

Ümmü Gülsüm DURUKAN

Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Demet BATMAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Nevzat YİĞİT

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi

Öz

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri programlar, bu programların üniversite yerleştirme sınavlarında dahil oldukları alanlar (fen-matematik alanlar ve sosyal alanlar) ve akademik başarıları ile ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli ile yürütülen çalışmanın örneklemini Fatih Eğitim Fakültesi'nin öğretmen yetiştiren tüm programlarında öğrenim gören adaylar arasından seçilen 972 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Ders çalışma alışkanlıklarını ortaya çıkarmak için Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları Envanteri'nden yararlanılmış ve veriler SPSS paket programı aracılığıyla tek yönlü ve iki yönlü çok değişkenli varyans analizi (manova) testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıklarının öğrenim gördükleri programlara göre farklılık gösterdiği ve ders çalışma alışkanlıkları ile akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarının düşük ve orta düzeyde ders çalışma alışkanlıklarına sahip oldukları da tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin ders çalışmalarını engelleyen sorunların ve bu sorunlar için ürettikleri çözüm yollarının araştırılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ders Çalışma Alışkanlıkları, Akademik Başarı, Öğretmen Adayı.

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 16, Sayı 1, 2015
ss. 63-80
DOI: 10.17679/iuefd.16101104

Gönderim Tarihi : 10.11.2014
Düzeltilme : 07.05.2015
Kabul Tarihi : 24.07.2015

Önerilen Atıf

Durukan, Ü. G, Batman, D. & Yiğit, N. (2015). Öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıkları. *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 63-80. DOI:10.17679/iuefd.16101104

GİRİŞ

Ülkemizde öğrencilerin okul başarısızlıklarının son yıllarda artış gösterdiği görülmekle birlikte, literatürde yer alan birçok çalışma da öğrencilerin konu ve kavramları öğrenirken yüzeysel öğrenme gerçekleştirdiklerini belirtmektedir. Oysaki eğitimde istenilen ve beklenen, etkili ve anlamlı öğrenmeyi sağlayarak öğrencilerin belirlenen hedeflere ulaşmasıdır (Mutlu & Aydoğdu, 2003). Öğrencilerin sahip oldukları etkili öğrenme ve verimli ders çalışma alışkanlıkları gibi öğrenenden kaynaklanan değişkenler de unutulmamalıdır (Atılğan, 1998; Tümkaya & Bal, 2006). Başarının çok çalışmayla değil, etkili çalışmayla elde edilebileceği göz önüne alındığında, öğrencilerin verimli çalışma alışkanlıklarına sahip olmaları zorunluluğu belirtmektedir (Küçükahmet, 1987; akt: Özbey, 2007). Üstelik yapılan çalışmalarda lise ve üniversite öğrencilerinde görülen başarısızlığın en önemli nedeni olarak, öğrencilerin nasıl ders çalışacaklarını bilmemeleri gösterilmektedir (Can, 1992; Tümkaya & Bal, 2006). Literatürde ders çalışma alışkanlıkları, öğrencilerin akademik bir görevi tamamlamak için zamanı ve diğer kaynakları başarılı bir şekilde yönetme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Özsoy, Memiş & Temur, 2009). Ayrıca; çalışma durumu, güdülenme, hedefe odaklanma, zaman kullanımı, öz-yönetim, genel olarak eğitime karşı tutum, öğretmenlere karşı geliştirilen tutumlar ve hazırlık düzeyinden oluştuğu ifade edilen (Burson, 1985) çalışma alışkanlıklarının akademik yeterliliğin temelini oluşturduğu belirtilmektedir (Çetin, 2007). Verimli ders çalışma becerilerine sahip olmayan öğrencilerin, öğrenmeye ilişkin gösterdikleri çabanın ve harcadıkları zamanın karşılığını alamadıkları için hemokuldaki hem demeslek yaşamındaki başarı düzeylerinin düşük olacağı ifade edilmektedir (Tekel, 2002; Tümkaya & Bal, 2006).

1950'li yıllardan itibaren ders çalışma alışkanlıkları araştırmacılar tarafından çalışılan bir konu olmasına rağmen, ülkemizde ancak son on yıldır araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Türkiye'de, zamanlarının büyük bölümünü ders çalışmaya ayırdıkları halde öğrencilerin pek çoğu yeteri kadar başarılı olamamaktan, öğretmenler ve aileler de öğrencilerin başarısızlığından şikayet etmektedir (Erdamar-Koç, 2010). Bununla birlikte, ülkemizde yapılan araştırmalar da ders çalışmaya zaman ayırdığı halde başarısız olan bu öğrencilerin genellikle etkili ders çalışma stratejilerine yeterli düzeyde sahip olmadıklarını göstermektedir (Atılğan 1998; Küçükahmet 2000; Türkoğlu, Çengel & Yılmaz 2006). Literatürde bu konuyla ilgili yapılmış çalışmalar Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1
Literatürde yer alan çalışmaların özetlenmesi

Araştırmacı	Çalışma türü*	Konu**		Örneklem Seviyesi***	Sayısı	Kullanılan istatistiksel testler	Kullanılan Özellikleri****			Anketin Kaynak
		I	II				G	U	Kaynak	
Robinson, Drozd & Sarina (1994)	M	✓	Y		132	Korelasyon	✓		Jones & Slate (1992)	
Atılğan (1998)	YLT		✓	Y	518	T testleri, Anova,, Ki-kare	✓		Brown & Holtzman (1967)	
Jiao & Onwuegbuzie (2000)	M	✓		Y	133	T testleri	✓		Jones & Slate (1992)	
Sırmacı (2003)	M	✓		Y	250	T testleri	✓			
Bay, Tuğluk & Gençdoğan (2005)	M	✓		Y	773	T testleri, Anova	✓			
Memiş (2005)	DT	✓		i	558	T testleri, Anova, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis H	✓		Brown & Holtzman (1967)	
Yip & Chung (2005)	M		✓	Y	210	T testleri, Anova	✓		Weinstein, Zimmermann & Palmer (1988)	
Avcı (2006)	YLT	✓		i	80	T testleri, Friedman Anova	✓		Uluğ (1981)	
Özcan (2006)	YLT	✓		i	403	Ki-kare	✓			
Tümkaya & Bal (2006)	M	✓		Y	501	T testleri, Anova	✓		Brown & Holtzman (1967)	

Tablo 1
(Devamı)

Araştırmacı	Çalışma türü*	Konu**		Örneklem Seviyesi***	Sayısı	Kullanılan istatistiksel testler	Kullanılan Özellikleri****			Anketin Kaynak
		I	II				G	U	Kaynak	
Çetin (2007)	DT	✓		i	526	T testleri, Korelasyon		✓		Yılmaz (1997)
Özbey (2007)	YLT	✓		i	1000	T testleri, Anova		✓		
Yörük (2007)	YLT		✓	O	662	Anova, Korelasyon			✓	Uluğ (1981)
Çalikoğlu (2009)	YLT		✓	i	61	T testleri, Korelasyon		✓		
Fuente & Elawar (2009)	M		✓	Y	769	Faktör analizi		✓		
Gazioğlu (2009)	YLT		✓	O	304	T testleri, Anova		✓		
Hotaman (2009)	M	✓		i	570	Anova, Manova		✓		
Özsoy vd (2009)	M		✓	i	221	Korelasyon		✓		Brown & Holtzman (1967)
Erdamar (2010)	M	✓		Y	746	Regresyon		✓		
Nonis & Hudson (2010)	M		✓	Y	163	Regresyon		✓		Nonis, Relyea, & Hudson (2007)
Temelli & Kurt (2010)	M	✓		Y	321	T testleri		✓		Sırmacı (2003)
Saracaloğlu & Karasakaloğlu (2011)	M		✓	Y	129	ANOVA, T testleri Scheffe ve Dunnetts's C Kruskal Wallis H		✓		Sünbül (1998)
Karasakaloğlu (2012)	M		✓	Y	159	T testleri, Korelasyon, Regresyon		✓		Weinstein, Zimmermann & Palmer (1988)
Kaya, Bozaslan & Fırat-Durdukoca (2012)	M		✓	Y	166	Ki-kare testleri, Korelasyon		✓		Brown & Holtzman (1967)
Memiş (2013)	M		✓	i	234	Korelasyon, Regresyon		✓		Brown & Holtzman (1967)

* M: Makale, YLT: Yüksek Lisans Tezi, DT: Doktora Tezi

** I. Ders çalışma alışkanlıklarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi

II. Ders çalışma alışkanlıkları ile farklı bir faktör arasındaki ilişkinin belirlenmesi

*** İlköğretim: I, Ortaöğretim: O, Yükseköğretim: Y

**** G. Geliştirilmiş, U. Uyarlanmış

Tablo 1'de görüldüğü gibi ilgili literatürde yapılan çalışmalar genellikle makale ve yüksek lisans seviyesindedir. Ağırlıklı olarak, örneklem için yükseköğretim kademesindeki öğrencilerin, kullanılan istatistiksel test olarak t testleri ile tek yönlü Anova testinin ve uyarlanan anketler için kaynak olarak ise Brown ve Holtzman (1967) tarafından geliştirilen envanterin tercih edildiği görülmektedir. Nitekim, konuyla ilgili çeşitli çalışmalarda cinsiyet, yaş, ırk ve öğrenim gördüğü sınıf gibi demografik değişkenlerin (Beaumont-Walters & Soyibo, 2001; Haist, John, Elam, Blue & Fosson, 2000; Wong, 2000; Robinson vd., 1994; Sırmacı, 2003; Gazioğlu, 2009; Temelli & Kurt, 2010; Erdamar-Koç, 2010), akademik öz-yeterlik gibi psikolojik değişkenlerin (Bouffard-Bouchard, Parent & Larivee, 1991; Yörük, 2007), motivasyon (Barling & Charbonneau, 1992; Bay vd., 2005; Özbey, 2007), iyimserlik (Schulman, 1999), zaman yönetimi becerileri gibi davranışsal değişkenlerin (Paden & Stell, 1997) ve akademik başarı (Atılğan, 1998; Chung, 2005; Avcı, 2006; Fuente & Elawar, 2009; Nonis & Hudson, 2010; Özsoy vd., 2009) ile ilgili olduğu ifade edilmiştir. Öğrencilerin öğrenmede kullandıkları ders çalışma alışkanlıklarının alt boyutlarında yer alan alışkanlıkların ya da stratejilerin, kendi performanslarını etkileyebilme durumu ise bu araştırmalarda belirtilmemiştir. Bununla birlikte, günümüzde öğrencilerin okul başarısızlıklarının her geçen gün daha da büyüyen bir sorun haline geldiği düşünüldüğünde, bu sorunu temelinden çözebilmek için, öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarını kazanmasında etkili bir rol sahibi olan öğretmenlerinin, öğrenimleri esnasında bu alışkanlıklarını kazanma durumlarının tespit edilmesi önem taşımaktadır.

Konu ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarının, katılımcıların "sahip oldukları veya olmadıkları" ders çalışma alışkanlıklarından haberdar olmadıklarını (Sırmacı, 2003) göstermesi, bu çalışmanın yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gelecek nesilleri yetiştirecek olan öğretmenlerimizin bu konuda yeterli olmaları, öğrencilerini de bu konuda yeterli oranda yönlendirebilmelerine sebep olacağından bu konu hakkında araştırma yapılması önem kazanmaktadır. Ayrıca, konu ile ilgili yapılan sınırlı sayıdaki çalışmaların fakülteler üzerinden yürütülmesi ve eğitim fakültesi gibi seçilmiş tek bir fakülte'deki programları dikkate alan çalışmaya rastlanmaması bu çalışmanın diğer bir gerekçesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda yürütülen çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri programlar, bu programların dahil oldukları alanlar ve akademik başarıları ile ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaca dayalı olarak aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıkları, öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıkları, akademik başarıya ve alanlara göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmanın tarama yönteminin doğasına uygun olduğu düşünülmüş ve araştırmada tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Fraenkel & Wallen, 2008; Karasar, 2009). Öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıklarını yapılandırmasında öğrenim gördükleri programlar, eğitim aldıkları sayısal veya sözel yeteneklere hitap eden alanlar ve akademik başarı faktörlerinin ne derecede etkili olduğu bu model sayesinde belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

2011-2012 öğretim yılının Güz döneminde yürütülen çalışmanın örneklemini, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi'nin tüm bölümlerinin 3. ve 4. sınıfında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. 3. ve 4. sınıf seviyesinde olan öğretmen adayları, bu seviyeye gelene kadar kendilerine uygun ders çalışma alışkanlıklarını kazanmış oldukları düşünülerek ve gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma kapsamında 1150 adaya ulaşılrken, farklı nedenlerden dolayı cevaplanan bazı anketler elenerek çalışmada 972 adayın katılımı dikkate alınmıştır. Çalışmada yer alan örneklemin özellikleri aşağıdaki Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2

Çalışma Grubunun Özellikleri

Alan	Bölüm	Program	Katılımcı
Fen ve Matematik Alanları	Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi	Matematik Öğretmenliği	72
		Fizik Öğretmenliği	63
		Kimya Öğretmenliği	63
		Biyoloji Öğretmenliği	65
		BÖTE	Bilgisayar ve Öğretim Tek. Öğretmenliği (BÖTE)
Sosyal Alanlar	İlköğretim	Fen Bilgisi Öğretmenliği	60
		Matematik Öğretmenliği	70
		Okul Öncesi Öğretmenliği	73
		Sınıf Öğretmenliği	71
		Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	62
		Türkçe Öğretmenliği	69
		Özel Eğitim	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği
	İşitme Engelliler Öğretmenliği	69	
Güzel Sanatlar Eğitimi		Resim Öğretmenliği	58
		Müzik Öğretmenliği	58
Toplam			972

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak geniş kitlelere ulaşmak amacıyla form kullanılmıştır (Cohen & Manion, 1994; Çepni, 2007). Çalışmada kullanılan form iki bölümden oluşmaktadır. Formun ilk bölümünde cinsiyet, başarı durumları, okudukları bölümler gibi öğretmen adaylarının sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılan sorular yer almaktadır. Formun ikinci bölümünde ise, aşağıda kısaca tanıtılmaya çalışılan ders çalışma alışkanlıkları envanterinden yararlanılmıştır. "Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları Envanteri" (Survey of Study Habits and Attitudes) sınıflardaki öğretime yönelik düzenlenen etkinliklerin tutumları, motivasyonu ve çalışma yöntemlerini ölçmek için tasarlanmıştır (Siegel, 1957; Holtzman & Brown, 1968). 1967 yılında Brown ve Holtzman tarafından son hali verilen orijinal envantere ders çalışma alışkanlıklarını belirlemeye yönelik 100 madde bulunmaktadır. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Eğitim Programları ve Öğretimi bölümünde görevli bir grup öğretim üyesi tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve "Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları Envanteri" ismiyle uyarlaması yapılmıştır. Ancak uyarlama çalışmaları sonucunda envanterin kültürümüze uyumlu hale gelmesi için envanter 40 maddeye düşürülmüştür (Atılğan, 1998). Kullanılan 5'li likert tipi ölçekte nadiren, bazen, sık sık, genel olarak ve daima ifadeleri yer almaktadır. Envanterde yer alan maddeler, "Ders çalışmaya başlama ve sürdürme", "bilinçli çalışma ve derse katılım", "not tutma", "okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma", "ödev yapma", "öğrenilenleri tekrar etme" ve "kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma" olmak üzere, kapsamlarına göre 7 alt boyutta toplanmaktadır.

Brown ve Holtzman (1967) test-tekrar test tekniği yöntemiyle hesaplanan güvenilirlik değeri 0.93 olarak hesaplanmıştır (akt: Turnbough & Christenberry, 1997). Çalışmamızda ise, envanterin Türkçe'ye uyarlanmış versiyonu kullanılmış ve Cronbach-Alfa güvenilirlik katsayısı 0.84 olarak hesaplanmıştır. Alpar (2001), geliştirilen ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0.80-1.00 arasında ise ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu ifade etmektedir ve buna göre, kullanılan envanterin güvenilirliği yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Verilerin Analizi

Öğretmen adayları tarafından yaklaşık olarak 20–25 dakikada doldurulan Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları Envanteri'ni analiz etmek amacıyla öncelikle adayların envanter maddelerine verdikleri yanıtlar puanlanmış ve bu puan değerleri envanterin her bir alt boyutu ve ders çalışma alışkanlıkları için toplanarak toplam puanları oluşturulmuştur. Envanterden elde edilen verilerin analizleri, alt boyutlara ve envantere ait toplam puanlar kullanılarak çalışmamızın amacına ve araştırma sorularımıza uygun olan parametrik testler yardımıyla gerçekleştirilmiştir.

Parametrik testleri kullanmak için gerekli varsayımlar karşılanmıştır. Çok değişkenli varyans analizi (Manova) ile yapılan bağımlı ve bağımsız değişkenler düzeyinde, değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerleri; kovaryans matrislerinin eşitliğini test eden Box's M testi p değeri ve varyansların homojenliği için Levene testindeki p değerleri incelenmiştir (Kalaycı, 2008).

Elde edilen verilerin analizinde, ilişkisiz iki veya daha fazla grubun puanları arasındaki farklılığı test etmek için gerekli şartlar sağlandığından tek yönlü ve iki yönlü çok değişkenli varyans analizi (Manova) testlerinden yararlanılmıştır. İstatistiksel işlemler SPSS 13.0 paket programı aracılığıyla yapılmış ve elde edilen sonuçlar tablolar yardımıyla sergilenmiştir. Yapılan tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının sosyo-demografik özellikleri Tablo 3'te frekanslar ve yüzdelik değerleri ile birlikte sunulmuştur.

Tablo 3
Araştırmaya Katılan Adayların Değişkenlere Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzdelik (%)
Cinsiyet	Kız	684	65,6
	Erkek	358	34,4
Akademik başarı	Yüksek	296	30,5
	Orta	422	43,4
	Düşük	254	26,1

Öğretmenlik mesleğini daha çok kız öğrencilerin tercih ettiği tablodan da anlaşılmaktadır. Öğrencilerin akademik başarıları düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç grupta toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarılarının genellikle orta seviyede olduğu görülmektedir. Akademik başarısını 80-100 puan arasında olduğunu işaretleyenler yüksek, 70-79 puan arasında olduğunu işaretleyenler orta ve 69 puan ve aşağısını işaretleyenler düşük başarılı kabul edilmiştir.

Birinci Araştırma Sorusu İçin Elde Edilen Bulgular

İlk araştırma sorusu olan "Öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıkları öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusu için tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (Manova) testi uygulanmıştır. Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları Envanteri'nin puanları üzerinden yapılan tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (Manova) sonuçları, öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıklarının program faktörü bakımından anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ) = 0.743, $F_{(7, 951)} = 2.96$, $p < .05$]. Bu bulgu, ders çalışma alışkanlıklarının öğretmen adayının öğrenim gördüğü programa bağlı olarak değiştiğini göstermektedir.

Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları Envanteri'nin alt boyutları üzerinden yapılan tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (Manova) sonuçlarına bakıldığında, ders çalışmaya başlama ve sürdürme [$F_{(14, 957)} = 6.64$, $p < .05$], bilinçli çalışma ve derse katılım [$F_{(14, 957)} = 1.85$, $p < .05$], not tutma [$F_{(14, 957)} = 1.70$, $p < .05$], ödev yapma [$F_{(14, 957)} = 3.14$, $p < .05$] ve öğrenilenleri tekrar etme [$F_{(14, 957)} = 2.12$, $p < .05$] alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmüştür. Okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma [$F_{(14, 957)} = 1.64$, $p > .05$] ve kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma [$F_{(14, 957)} = 1.50$, $p > .05$] alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Adayların ders çalışmaya başlama ve sürdürme alışkanlığının öğrenim gördükleri programlara göre tek yönlü çok değişkenli varyans analizi testi sonuçları Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4

Adayların Ders Çalışmaya Başlama ve Sürdürme Alışkanlığının Öğrenim Gördükleri Programlara Göre Çok Değişkenli Varyans Analizi Sonuçları

Alt boyut	Programlar	n	X	S	Sd	F	p
Ders çalışmaya başlama ve sürdürme	Matematik Öğretmenliği	72	17,06	3,83	14-957	6,642	,000
	Fizik Öğretmenliği	63	17,73	4,21			
	Kimya Öğretmenliği	63	17,84	3,57			
	Biyoloji Öğretmenliği	65	17,75	3,25			
	BÖTE	73	16,55	3,41			
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	16,61	2,71			
	Matematik Öğretmenliği	60	18,30	3,59			
	Okul Öncesi Öğretmenliği	70	17,59	2,69			
	Sınıf Öğretmenliği	62	17,69	3,97			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	69	17,35	3,90			
	Türkçe Öğretmenliği	60	17,85	3,05			
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	69	17,35	3,63			
	İşitme Engelliler Öğretmenliği	59	16,81	3,49			
	Resim Öğretmenliği	58	18,12	3,28			
Müzik Öğretmenliği	58	17,19	3,32				

Öğretmen adaylarının ders çalışmaya başlama ve sürdürme alışkanlıklarının öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmekle birlikte, Bilgisayar ve öğretim teknolojileri adaylarının en düşük ve matematik öğretmenliği adaylarının en yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmektedir.

Adayların bilinçli çalışma ve derse katılım alışkanlığının öğrenim gördükleri programlara göre tek yönlü çok değişkenli varyans analizi testi sonuçları Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5
Adayların Bilinçli Çalışma ve Derse Katılım Alışkanlığının Öğrenim Gördükleri Programlara Göre Çok Değişkenli Varyans Analizi Sonuçları

Alt boyut	Programlar	n	X	S	Sd	F	p
Bilinçli çalışma ve derse katılım	Matematik Öğretmenliği	72	32,11	6,10	14-957	1,846	,029
	Fizik Öğretmenliği	63	33,92	7,46			
	Kimya Öğretmenliği	63	35,27	7,51			
	Biyoloji Öğretmenliği	65	36,48	6,33			
	BÖTE	73	34,68	6,81			
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	33,04	5,83			
	Matematik Öğretmenliği	60	34,78	5,83			
	Okul Öncesi Öğretmenliği	70	34,73	6,41			
	Sınıf Öğretmenliği	62	33,13	6,94			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	69	34,77	7,13			
	Türkçe Öğretmenliği	60	36,18	6,11			
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	69	34,22	6,80			
	İşitme Engelliler Öğretmenliği	59	34,56	5,75			
	Resim Öğretmenliği	58	34,57	5,78			
Müzik Öğretmenliği	58	35,67	6,41				

Adayların bilinçli ders çalışma ve derse katılım alışkanlıklarının öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı Tablo 5'te yer alan sonuçlardan görülmektedir. Bu alt boyut için programlara göre sahip olunan puanların değişken oldukları görülmektedir. En düşük puanlara sahip olan program Ortaöğretim Matematik öğretmenliği iken, en yüksek puanlara sahip olan program Türkçe ve Biyoloji öğretmenliğidir.

Adayların not tutma alışkanlığının öğrenim gördükleri programlara göre tek yönlü çok değişkenli varyans analizi testi sonuçları Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6
Adayların Not Tutma Alışkanlığının Öğrenim Gördükleri Programlara Göre Çok Değişkenli Varyans Analizi Sonuçları

Alt boyut	Programlar	n	X	S	Sd	F	p
Not tutma	Matematik Öğretmenliği	72	13,65	3,77	14-957	1,701	,050
	Fizik Öğretmenliği	63	14,38	3,54			
	Kimya Öğretmenliği	63	14,41	3,66			
	Biyoloji Öğretmenliği	65	15,31	3,42			
	BÖTE	73	12,73	4,67			
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	13,51	2,96			
	Matematik Öğretmenliği	60	13,53	3,97			
	Okul Öncesi Öğretmenliği	70	13,94	3,30			
	Sınıf Öğretmenliği	62	12,48	4,00			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	69	13,72	3,87			
	Türkçe Öğretmenliği	60	14,75	4,26			
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	69	14,41	4,40			

Tablo 6
(Devamı)

Alt boyut	Programlar	n	X	S	Sd	F	p
	İşitme Engelliler Öğretmenliği	59	12,20	3,67			
	Resim Öğretmenliği	58	14,34	3,92			
	Müzik Öğretmenliği	58	13,52	3,93			

Analiz sonuçları, adayların not tutma alt boyut puanlarının öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Bu bulgu, adayların öğrenim gördükleri programların not tutma alışkanlıkları üzerinde farklı etkilere sahip olduklarını göstermektedir. Farklı programlarda okuyan adayların ortalama puanları dikkate alındığında, en fazla not tutma alışkanlığına Biyoloji öğretmen adaylarının, en az not tutma alışkanlığına İşitme Engelliler ile Sınıf öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının sahip olduğu görülmektedir.

Adayların okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma alışkanlığının öğrenim gördükleri programlara göre tek yönlü çok değişkenli varyans analizi testi sonuçları Tablo 7'de sunulmaktadır.

Tablo 7

Adayların Okuma Alışkanlıkları, Teknikleri ve Sınavlara Hazırlanma Alışkanlığının Öğrenim Gördükleri Programlara Göre Çok Değişkenli Varyans Analizi Testi Sonuçları

Alt boyut	Programlar	n	X	S	Sd	F	p
	Matematik Öğretmenliği	72	18,71	3,21			
	Fizik Öğretmenliği	63	19,35	3,03			
	Kimya Öğretmenliği	63	18,68	2,75			
	Biyoloji Öğretmenliği	65	19,85	2,43			
	BÖTE	73	18,74	2,78			
Okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	19,10	2,63			
	Matematik Öğretmenliği	60	18,37	2,52			
	Okul Öncesi Öğretmenliği	70	19,43	2,09	14-957	1,640	,063
	Sınıf Öğretmenliği	62	19,56	2,74			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	69	18,84	2,70			
	Türkçe Öğretmenliği	60	18,98	2,73			
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	69	18,91	2,70			
	İşitme Engelliler Öğretmenliği	59	18,46	2,20			
	Resim Öğretmenliği	58	18,78	2,96			
	Müzik Öğretmenliği	58	18,40	3,16			

Okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma alt boyutu puanları için adayların öğrenim gördükleri programlar açısından karşılaştırılması sonucunda bu alt boyut puanlarının öğrenim görülen programa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Öğretmen adaylarına ait ortalama puanlara bakıldığında Müzik öğretmeni adaylarının 18.40 ile en düşük puana ve Biyoloji öğretmeni adaylarının 19.85 en yüksek puana sahiptirler.

Adayların öğrenilenleri tekrar etme alışkanlığının öğrenim gördükleri programlara göre tek yönlü çok değişkenli varyans analizi testi sonuçları Tablo 8'de sunulmaktadır.

Tablo 8
Adayların Öğrenilenler Tekrar Etme Alışkanlığının Öğrenim Gördükleri Programlara Göre Çok Değişkenli Varyans Analizi Testi Sonuçları

Alt boyut	Programlar	n	X	S	Sd	F	p
Öğrenilenleri tekrar etme	Matematik Öğretmenliği	72	9,08	1,91	14-957	2,124	,009
	Fizik Öğretmenliği	63	9,71	2,32			
	Kimya Öğretmenliği	63	8,89	2,56			
	Biyoloji Öğretmenliği	65	9,68	1,98			
	BÖTE	73	8,95	2,12			
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	8,93	1,78			
	Matematik Öğretmenliği	60	9,10	2,02			
	Okul Öncesi Öğretmenliği	70	8,70	2,12			
	Sınıf Öğretmenliği	62	9,47	2,12			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	69	9,80	1,84			
	Türkçe Öğretmenliği	60	9,32	1,90			
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	69	9,46	2,21			
	İşitme Engelliler Öğretmenliği	59	8,98	1,90			
	Resim Öğretmenliği	58	8,91	1,88			
	Müzik Öğretmenliği	58	9,33	2,07			

Farklı programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının öğrenilenleri tekrar etme alt boyut puanları için yapılan testin sonuçları, adayların bu alt boyuta ait puanlarının öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı bir şekilde değiştiğini ortaya koymaktadır. Bu alt boyut için en düşük puanlara Okul Öncesi öğretmen adaylarının, en yüksek puanlara Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sahip olduğu görülmektedir.

Adayların ödev yapma alışkanlığının öğrenim gördükleri programlara göre tek yönlü çok değişkenli varyans analizi testi sonuçları Tablo 9'da sunulmaktadır.

Tablo 9
Adayların Ödev Yapma Alışkanlığının Öğrenim Gördükleri Programlara Göre Çok Değişkenli Varyans Analizi Testi Sonuçları

Alt boyutlar	Programlar	n	X	S	Sd	F	p
Ödev yapma	Matematik Öğretmenliği	72	17,29	3,83	14-957	3,138	,000
	Fizik Öğretmenliği	63	17,29	4,48			
	Kimya Öğretmenliği	63	18,22	4,41			
	Biyoloji Öğretmenliği	65	19,14	3,75			
	BÖTE	73	18,79	4,20			
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	17,06	4,16			
	Matematik Öğretmenliği	60	18,45	4,27			
	Okul Öncesi Öğretmenliği	70	18,61	3,52			
	Sınıf Öğretmenliği	62	18,69	4,47			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	69	18,01	4,28			
	Türkçe Öğretmenliği	60	18,65	4,48			

Tablo 9
(Devamı)

Alt boyutlar	Programlar	n	X	S	Sd	F	p
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	69	18,19	4,74			
	İşitme Engelliler Öğretmenliği	59	17,02	3,57			
	Resim Öğretmenliği	58	18,50	4,01			
	Müzik Öğretmenliği	58	17,90	4,67			

Öğretmen adaylarının bu alt boyuta ait puanlarının öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Farklı programlarda okuyan adayların ortalamaları dikkate alındığında, en fazla ödev yapma alışkanlığına Biyoloji öğretmen adaylarının, en az ödev yapma alışkanlığına İşitme Engelliler ile Fen Bilgisi programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının sahip olduğu görülmektedir. Adayların kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma alışkanlığının öğrenim gördükleri programlara göre tek yönlü çok değişkenli varyans analizi testi sonuçları Tablo 10'da sunulmaktadır.

Tablo 10

Adayların Kütüphaneden ve Yazılı Kaynaklardan Yararlanma Alışkanlığının Öğrenim Gördükleri Programlara Göre Çok Değişkenli Varyans Analizi Testi Sonuçları

Alt boyut	Programlar	n	X	S	Sd	F	p
Kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma	Matematik Öğretmenliği	72	11,18	3,62	14-957	1,500	,104
	Fizik Öğretmenliği	63	13,13	4,32			
	Kimya Öğretmenliği	63	11,14	4,33			
	Biyoloji Öğretmenliği	65	10,20	3,97			
	BÖTE	73	9,81	3,77			
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	10,89	3,83			
	Matematik Öğretmenliği	60	11,20	3,93			
	Okul Öncesi Öğretmenliği	70	10,04	3,28			
	Sınıf Öğretmenliği	62	11,35	3,74			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	69	9,81	3,58			
	Türkçe Öğretmenliği	60	8,48	3,29			
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	69	8,91	3,25			
	İşitme Engelliler Öğretmenliği	59	9,22	3,41			
	Resim Öğretmenliği	58	9,24	3,12			
	Müzik Öğretmenliği	58	9,69	3,78			

Kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma alt boyutu puanları için adayların öğrenim gördükleri programlar açısından karşılaştırılması sonucunda bu alt boyut puanlarının öğrenim görülen programa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

İkinci Araştırma Sorusu İçin Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde "Öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıkları akademik başarıya ve alanlara göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusu irdelenmiştir. Bu bağlamda, envanterin her bir alt boyutu için adayların öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığı analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11

Adayların Ders Çalışma Alışkanlıklarının Akademik Başarılarına ve Alanlarına Göre İki Yönlü Çok Değişkenli Varyans Analizi Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Alt boyutlar	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Alan	Ders çalışmaya başlama ve sürdürme	51,74	1	51,74	4,41	,036
	Bilinçli çalışma ve derse katılım	80,45	1	80,45	2,12	,146
	Not tutma	73,29	1	73,29	5,07	,025
	Okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma	12,52	1	12,52	1,70	,193
	Ödev yapma	6,52	1	6,52	0,40	,529
	Öğrenilenleri tekrar etme	0,00	1	0,00	0,00	,992
	Kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma	338,98	1	338,98	23,41	,000
	Başarı	Ders çalışmaya başlama ve sürdürme	472,60	2	236,30	20,13
Bilinçli çalışma ve derse katılım		4598,29	2	2299,14	60,49	,000
Not tutma		751,24	2	375,62	25,98	,000
Okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma		144,13	2	72,07	9,77	,000
Ödev yapma		1278,99	2	639,50	38,85	,000
Öğrenilenleri tekrar etme		86,36	2	43,18	10,26	,000
Kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma		59,29	2	29,65	2,05	,130
Alan*Başarı		Ders çalışmaya başlama ve sürdürme	49,14	2	24,57	2,09
	Bilinçli çalışma ve derse katılım	161,29	2	80,65	2,12	,120
	Not tutma	13,36	2	6,68	0,46	,630
	Okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma	1,60	2	0,80	0,11	,897
	Ödev yapma	15,94	2	7,97	0,48	,616
	Öğrenilenleri tekrar etme	0,26	2	0,13	0,03	,970
	Kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma	40,95	2	20,47	1,41	,244
	Hata	Ders çalışmaya başlama ve sürdürme	11339,15	966	11,74	
Bilinçli çalışma ve derse katılım		36719,66	966	38,01		
Not tutma		13969,15	966	14,46		
Okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma		7123,75	966	7,37		
Ödev yapma		15900,91	966	16,46		
Öğrenilenleri tekrar etme		4067,29	966	4,21		
Kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma		13988,33	966	14,48		
Toplam		Ders çalışmaya başlama ve sürdürme	307121,00	972		
	Bilinçli çalışma ve derse katılım	1198954,00	972			
	Not tutma	199642,00	972			
	Okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma	356383,00	972			
	Ödev yapma	336340,00	972			
	Öğrenilenleri tekrar etme	86754,00	972			
	Kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma	117404,00	972			

Tablo 11'de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının liseden mezun oldukları alanların ders çalışma alışkanlıkları üzerindeki etkisinin, ders çalışmaya başlama ve sürdürme [$F_{(1, 966)} = 4.41, p < .05$], not tutma [$F_{(1, 966)} = 5.07, p < .05$] ve kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma [$F_{(1, 966)} = 23.41, p < .05$] alt boyutlarına göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu, diğer alt boyutlarda ise anlamlı olmadığı görülmektedir. Akademik başarının öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıkları üzerindeki etkisinin kütüphaneden ve yazılı

kaynaklardan yararlanma [$F_{(2, 966)} = 2.05, p > .05$] alt boyutuna göre istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, ders çalışma alışkanlığının diğer alt boyutlarının tümünde ise anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, alan ve akademik başarının öğretmen adaylarının ders çalışma alışkanlıkları üzerindeki ortak etkisinin alt boyutlara göre istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p > .05$) Tablo 11'de görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Günümüzde okulların öğrencilere kazandırması gereken en önemli becerilerden biri etkili çalışma stratejilerini kullanabilmeleridir (Erdamar-Koç, 2010). Etkili ders çalışma alışkanlıklarını kazandıracak olan öğretmenlerin, adaylık sürecinde bu alışkanlıkları edinmelerinin, kendi öğrencilerine etkili ders çalışma alışkanlıkları kazandırmalarında önemli bir paya sahip olacağı düşünülmektedir.

Öğretmen adayları ile yapılan çalışmalar, çoğu öğretmen adayının ders çalışmayı arzu edilen düzeyde alışkanlık haline getiremediğini (Erdamar-Koç, 2010) ve ders çalışma alışkanlıklarından habersiz olduğunu (Sırmacı, 2003) göstermektedir. Her öğrenme stratejisi ya da çalışma alışkanlığı, akademik başarı açısından faydalı sonuçlar ürettiği olmasa da, genel olarak verimli çalışma alışkanlıklarına sahip öğrencilerin daha başarılı olması beklenir. Bu durumun araştırılması amacıyla yürütülen çalışma kapsamında, öğretmen adaylarının akademik başarılarının ders çalışma alışkanlıklarına bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak ders çalışma alışkanlıklarına sahip olma durumunun akademik başarı üzerindeki etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir. Akademik başarı ile ders çalışmaya başlama ve sürdürme, bilinçli ders çalışma ve derse katılım, not tutma, okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma, ödev yapma ve öğrenilenleri tekrar etme alt boyutları arasında ilişkinin varlığı belirlenmiştir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde bu sonuçların desteklendiği görülmekte birlikte ders çalışma stratejilerinin akademik başarıyı etkileyen önemli bir faktör olduğunu ortaya çıkarılmıştır (Atılğan, 1998; Yip & Chung, 2005; Tümkaya & Bal, 2006; Nonis & Hudson, 2010). Örneğin, Tümkaya ve Bal (2006) 'ın çalışması incelendiğinde akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin ders çalışmaya başlama ve sürdürme, bilinçli ders çalışma ve derse katılım, not tutma, ödev yapma ve öğrenilenleri tekrar etme alt boyutlarına ait puanlarının, akademik başarıları orta ve düşük olan öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda, adayların akademik başarılarının yüksek olmasının derslere düzenli olarak katılıp not tutmalarına, ödevlerini düzenli bir şekilde yapmalarına ve öğrendiklerini düzenli olarak tekrar etmelerine bağlı olduğu da söylenebilir.

Kullanılan envanterden elde edilen toplam puanlar üzerinden değerlendirme yapıldığında, adayların ders çalışma alışkanlıklarının öğrenim gördükleri programlara göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Bay vd. (2005) çalışmalarında öğretmen adaylarının ders çalışma becerilerinin öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre farklılaştığını ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte, adayların öğrenim gördükleri programlar açısından ders çalışma alışkanlıklarının tüm alt boyutlarında değil, ders çalışmaya başlama ve sürdürme, bilinçli çalışma ve derse katılım, not tutma, ödev yapma ve öğrenilenleri tekrar etme alt boyutları için farklılık olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar Tümkaya ve Bal (2006) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlarla da paralellik göstermektedir. Bilinçli ders çalışma ve derse katılım alt boyutu ile ilgili en yüksek puanlara sahip olan programların Türkçe ve Biyoloji öğretmenliği olduğu görülmektedir (Tablo 5). Bu bulguların, Türkçe ve Biyoloji gibi alanlarda ağırlıklı olarak sözel dersler verilmesine, bu bağlamda bilgilerin kalıcılığının artırılabilmesi için de öğretmen adaylarının sürekli ve düzenli çalışmanın gerekliliğinin ihtiyaca binaen farkında olmalarına ve bunu uygulamalarına dayalı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Ayrıca, en fazla not tutma alışkanlığına Biyoloji öğretmenliği öğrencilerinin ve öğrenilenleri tekrar etme alt boyutunda en yüksek puanlara Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin sahip olmasının aynı gerekçeden kaynaklandığı ifade edilebilir. Farklı programlarda okuyan adayların ortalamaları dikkate alındığında, en fazla ödev yapma alışkanlığına Biyoloji öğretmen adaylarının, en az ödev yapma alışkanlığına İşitme Engelliler ile Fen Bilgisi programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun, bölümlerdeki öğretim elemanlarına bağlı olabileceği, verilen ödevlerin takibinin ve değerlendirmedeki öneminin de etkili olabileceği söylenebilir. Kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma alışkanlığının öğrenim gördükleri programlara göre farklılaşmaması ise beklenen bir bulgudur. Üniversite seviyesinde öğrenim gören bir öğrencinin, hangi bölümde olursa olsun okuma, araştırma ve çalışma açısından kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan mümkün olduğunca fazla yararlanabilmesi beklenmektedir.

Etkili ve iyi öğretmenler 'derse sadece kendileri hazırlanmakla kalmayıp, öğrencilerini de derse en iyi şekilde hazırlanmaya alıştıran öğretmenler' olarak tanımlanabilir (Kızıltepe, 2002). Bu sebeple, öğretmen yetiştiren

eğitim fakültelerinde iyi ve etkili öğretmen yetiştirebilmek için ders çalışma alışkanlıkları gibi konuların üzerinde durulmalı, adayların bu konularda kendilerini yetiştirmeleri sağlanmalıdır. Nitekim, öğrenciler ders içerisinde konuların tamamını öğrenemezler (Sırmacı, 2003), dolayısıyla öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları kazandırılarak ve ders dışında da yönlendirilerek daha başarılı olabilecekleri düşünülmektedir. Bu sebeple, öğretmenlerimizin branşlarına göre öğrencilerini ders çalışmaları konusunda beklenen düzeyde yönlendirebilecek, yine branşlarına göre ders çalışma taktikleri konusunda bilgilendirebilecek ve ders çalışma alışkanlıkları kazandırabilecek yeterliliklere sahip olmaları sağlanmalıdır. Örneğin, branşlarının içeriği düşünüldüğünde, bir biyoloji öğretmeni not tutma konusunda öğrencilerini daha iyi yönlendirebilirken, bir sosyal bilgiler öğretmeni öğrenilenleri tekrar etme konusunda öğrencilerini daha iyi yönlendirebilir. Bununla birlikte, öğrencilerin verimli ders çalışma alışkanlıkları kazanabilmeleri için eğitimlerinin ilk kademelerinden itibaren rehberlik hizmetlerinden yararlanılması önerilebilir. Ayrıca, öğrencilerin ders çalışmalarını engelleyen sorunlar ve bu sorunlar için ürettikleri çözüm yolları daha ayrıntılı olarak incelenmelidir. İleriki çalışmalarda ders çalışma alışkanlıklarını etkileyen sadece kişisel faktörleri değil kültürel ve psikolojik faktörlerin de ele alınıp konu hakkında daha geniş kapsamlı bir araştırma yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR/REFERENCES

- Alpar, R. (2001). *Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Atılğan, M. (1998). *Üniversite öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıkları ile akademik başarılarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Avcı, Y. (2006). *Sınıf içi rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin verimli ders çalışma alışkanlıkları üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Barling, J. & Charbonneau, D. (1992). Disentangling the relationship between the achievement striving and impatience-irritability dimensions of Type A behavior, performance, and health. *Journal of Organizational Behavior*, 13, 369–377.
- Bay, E., Tuğluk, N. & Gençdoğan, B. (2005). Üniversite öğrencilerinin ders çalışma becerilerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 94-104.
- Beaumont-Walters, Y. & Soyibo, K. (2001). An analysis of high schoolstudents' performance on five integrated science process skills. *Research in Science Technology Education*, 19, 133–145.
- Bouffard-Bouchard, T., Parent, S. & Larivee, S. (1991). Influence of self-efficacy on self-regulation and performance among junior and senior highschool age students. *International Journal of Behavioral Development*, 14, 153–164.
- Burson, C.D. (1985). *A Comparison of Study Habits and Attitudes of Academically Successful and Academically Unsuccessful American Indian Students in Higher Education*. Unpublished doctoral dissertation. Northern Arizona University, Arizona, USA.
- Can, G. (1992). *Akademik Başarısızlık ve Önlenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Cohen, L. & Manion, L. (1994). *Research Methods in Education* (4th ed.). London: Routledge.
- Çetin, B. (2007). *Yeni ilköğretim programı (2005) uygulamalarının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin çalışma alışkanlıkları ile öz-yeterliliklerine etkisi ve öğrencilerin program hakkındaki görüşleri*. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdamar-Koç, G. (2010). Öğretmen adaylarının ders çalışma stratejilerini etkileyen bazı değişkenler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 38, 82-93.
- Fuente, J.D.L. & Elawar, M.C. (2009). Research on action–emotion style and study habits: effects of individual differences on learning and academic performance of undergraduate students. *Learning and Individual Differences*, 19, 567–576.
- Fraenkel, J.R. & Wallen, N.E. (2008). *How to design and evaluate research in education* (7th ed.). New York: Mcgraw-Hill International Edition.
- Gazioğlu, G. (2009). *Öğrencilerin çalışma alışkanlıklarının fizik dersi akademik başarıları ile ilişkisinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Haist, S. A., John, F., Elam, C. L., Blue, A & Fosson, S. E.. (2000). The effect of gender and age on medical school performance: an important interaction. *Advances in Health Science Education*, 5, 197–205.
- Holtzman, W.H. & Brown, W.F. (1968). Evaluating the study habits and attitudes of high school students. *Journal of Educational Psychology*, 59 (6), 404-409.
- Hotaman, D. (2009). Bazı kişisel değişkenlerin öğrencilerin bağımsız, bir partnerle ve bir grupta çalışma alışkanlıkları üzerindeki etkisinin araştırılması. *Ululararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 528-546.

- Jiao, Q.G. & Onwuegbuzie, A.J. (2000). Library anxiety: the role of study habits. paper presented at the annual meeting of the mid-south educational research association (MSERA), Bowling Green, KY, ABD.(ED448781).
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Testleri* (3. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karasakaloğlu, N. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının okuduğunu anlama stratejileri ile öğrenme ve ders çalışma stratejileri arasındaki ilişki, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1921-1950.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler* (19. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, A., Bozaslan, H. & Fırat-Durdukoca, Ş. (2012). Öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ile ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (41), 131-146.
- Kızıltepe, Z. (2002). İyi ve etkili öğretmen. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 126, 10-14.
- Küçükahmet, L. (2000). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. 11. baskı, Ankara: Nobel Yayınları.
- Mutlu, M. & Aydoğdu, M. (2003). Fen bilgisi eğitiminde Kolb'un yaşantısal öğrenme yaklaşımı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(13), 15-29.
- Memiş, A. (2005). *Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumlarının İncelenmesi (İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Memiş, A. (2013). A research of the relation between study orientations, gender and school achievement. *Life Science Journal*, 10 (2), 30-38.
- Nonis, S.A. & Hudson, G.I. (2010). Performance of college students: impact of study time and study habits. *Journal of Education For Business*, 85, 229-238.
- Özbey, N. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özcan, G. (2006). *İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıkları ve ortamlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özsoy, G., Memiş, A. & Temur, T. (2009). Metacognition, study habits and attitudes. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 2(1), 154-166.
- Paden, N. & Stell, R. (1997). Reducing procrastination through assignment and course design. *Marketing Education Review*, 7, 17-25.
- Robinson, A.E., Drozd, G.P. & Sarina, D.A. (1994). Gender Roles and Study Habits, The Annual meeting of the Mid-South Research Association, Nashville, TN, ABD (ED389998).
- Saracaloğlu, A.S. & Karasakaloğlu, N. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının okuduğunu anlama düzeyleri ile çalışma ve öğrenme stratejilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36 (161), 98-115.
- Schulman, P. (1999). Applying learned optimism to increase sales productivity. *Journal of Personal Selling and Sales Management*, 19, 31-37.
- Sırmacı, N. (2003). Matematik öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıklarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 359- 366.
- Siegel, L. (1957). Test reviews. *Journal of Counseling Psychology*, 4 (1), 75-76.
- Teker, N. (2002). Uzaktan eğitim öğrencilerinin ders çalışma stratejilerinin karşılaştırılması. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 1(1), 49-66.
- Temelli, A. & Kurt, M. (2010). Eğitim fakültesi ve fen fakültesi biyoloji öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıklarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 3(2), 27-36.
- Turnbough, R.M. & Christenberry, N.J. (1997). Study skills measurement: choosing the most appropriate instrument, Paper presented at the Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association (26th), Memphis, TN, ABD.
- Tümkaya, S. & Bal, L. (2006). Çukurova üniversitesi öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 313-326.
- Türkoğlu, A., Çengel, M. & Yılmaz, S. (2006). Ders çalışma ve öğrenme etkinlikleri. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri Kitapçığı, Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Muğla, 51-52.
- Uluğ, F. (1989). *Okulda başarı*. 3. baskı, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yip, M.C.W. & Chung, O.L.L. (2005). Relationship of study strategies and academic performance in different learning phases of higher education in Hong Kong. *Educational Research and Evaluation*, 11(1), 61-70.
- Yörük, D. (2007). *Lise öğrencilerinin akademik başarıları, başarı korkuları ve verimli ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

İletişim/Correspondence

Ümmü Gülsüm Durukan
Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Eğitimi ABD
Güre Yerleşkesi
PK: 28200, Giresun
Tlf: 0454-3101274
u.g.durukan@gmail.com